

Esben Møller Madsen og Kaj Østergaard i marts 2021.
Nåledrys mødte dem sammen med skovfoged Torben Ravn.

FØDT AF OPSVING, KAOS og samarbejde for det meste

De første skridt til Danske Juletræer blev taget omkring 1980, da markedet var nyt, vildtvoksende og kaos herskede. Esben Møller Madsen og Kaj Østergaard var med til at skabe foreningen og fortæller her hvordan.

≡ MARTIN EINFELDT

Allerede i 1950'erne og 60'erne producerede jyske skove masser af juletræer af rødgran. Millioner af træer blev eksporteret til Vesttyskland. I 1960'erne forsøgte skovfolk at plante nordmannsgran til juletræer og ikke bare tømmer, i begyndelsen måske mest for sjov og for eksperimentet. Juletræerne viste sig at være en guldåre i 1970'erne, hvor de vesttyske forbrugere tog varmt imod nordmannsgran. Og så begyndte kaos.

Skovrider Finn Jacobsen, Langesø, beskrev i Nåledrys 113 tilstandene, dengang producenterne endnu ikke mødte hinanden:

- Det gav frit spil for opkøberne, som spillede producenterne ud imod hinanden. Vi måtte samarbejde for at beskytte os mod de værste krejlere.

Det er Esben Møller Madsen og Kaj Østergaard enige i. De trådte ind i historien i 1980'erne og var med til at skabe

det samarbejde, som i dag er brancheforeningen Danske Juletræer.

For dårlig kvalitet, for dårligt salg og endnu flere træer på vej

Dansk Skovforening, skovbrugets brancheorganisation, havde fra gammel tid Danske Skoves Handelsudvalg, som udsendte vejledende priser for alle skovenes træprodukter. Udvalget udsendte fra 1965 også "beregnete priser" (uden forhandling med købersiden) på juletræer og klippegrønt.

I 1972 begyndte udvalget, sammen med de største producenter af juletræer og klippegrønt, at forhandle priser med udvalgte grossister. Priserne blev ikke altid fulgt i praksis, hverken af producenter eller grossister, men de gav en vis stabilitet i markedet.

2 år senere blev prisforhandlingerne lagt over til det nystiftede Dansk Skovforenings Pyntegrøntudvalg, og modparten var den nystiftede Foreningen af Pyntegrøntgrossister.

- Mange af de træfolk, der sad i det almindelige handelsudvalg, beskæftigede sig ikke med juletræer og klippegrønt og forstod sig ikke på det, forklarer Esben Møller Madsen.

Men Skovforeningens daværende direktør, skovrider Ole Fog (1937-2003), var stærkt interesseret i det nye marked. Han kom selv fra ejendommen Gudbjerg Skov på Fyn, hvor hans far Mogens Fog (1907-2000) havde ledt efter nye produkter og penge i skoven.

- Ole voksede op med, at juletræer var vigtigt, og han kunne se, hvordan markedet voksede. Det var i hans tid, at Skovforeningen stiftede Pyntegrøntudvalget, men det var til at begynde med ikke med tanke på en selvstændig organisation for producenterne.

- Ole kunne se og høre, at folk plantede juletræer i en voldsom takt og funderede derfor på, om det kunne blive ved med at gå godt. Så Skovforeningen skrabede penge sammen og bad Skovteknisk Institut om at lave den første store prognose for udbuddet af juletræer (Christensen 1979). Paul Christensen skaffede tal for, hvad der var solgt af planter og frø, og de indikerede, at det kunne gå grusomt galt, fortæller Esben Møller Madsen.

I de år gav Erhvervsfremmestyrelsen løntilskud til konsulenter, så Skovforeningen søgte og fik penge til at ansætte skovrider Niels Aage (1949-1999) som eksportkonsulent for juletræer i 1981. Han rykkede året efter til Hedeselskabet. Stillingen blev overtaget af Esben Møller Madsen, som konstaterede 3 umiddelbare problemer:

- For det første var kvaliteten af de træer, som blev solgt til Tyskland, for dårlig; det var faktisk noget gudsjammerligt bras, som blev sendt derned. Dernæst var der ingen

Ole Fog, direktør for Dansk Skovforening 1972-1982, var en nøgleperson i professionaliseringen af Danmarks produktion og salg af juletræer og pyntegrønt. Han trådte af som direktør for at hellige sig driften af sin families ejendom Gudbjerg Skov på Fyn. Her blev han også skovrider på Hvidkilde Gods og flere fynske ejendomme. Han forblev aktiv i Skovforeningen, blandt andet som formand for handelsudvalget.

sammenhæng mellem den sortering, som træerne blev mærket efter i skovene, og den pris forbrugerne betalte. Og endelig tog de producenter, som forsøgte at sælge direkte til de tyske opkøbere, sig alt for lidt betalt. Det undergravede grossisternes virksomhed, som immervæk stod for hovedmængden af eksporten. De skulle have lagt 40 eller 50 % på de priser, de kunne få hos de danske grossister i stedet for kun at lægge 5 eller 10 kr. på. Det var der kun enkelte, som forstod.

Så på det marked, som stadig voksede hvert år, ville producenterne være tjent med både at lave bedre produkter og få et mere velordnet marked. Dét var grundlaget for en organisering, hvor producenterne betalte til et branchearbejde, som kom alle til gode, og som kunne fortsætte, også når Erhvervsfremmestyrelsen en dag ikke længere gav løntilskud til eksportkonsulenten.

Fødsel i 1984

Esben Møller Madsen skitserede vedtægter, budgetter og en kontingentmodel til, hvad der kunne blive en forening. Kontingentet skulle afhænge af produktionen, og på det tidspunkt var statsskovene den største producent i Danmark.

Derfor skulle Skovstyrelsen ifølge modellen betale et stort beløb, flere hundrede tusinde, for branchearbejdet. Esben Møller lagde regnestykket frem for Skovstyrelsens handelskovrider Anders Billeschou (1943-2017), som tog sagen videre til Styrelsens direktør Hakon Frølund (1916-1993).

- 3-4 uger efter meldte Billeschou tilbage, at Frølund havde besluttet, at det branchearbejde skulle stats-skovbruget bakke op om. Det var dyrt, men kunne ikke undværes. De private kunne vanskeligt undslå sig. Så Skovforeningen måtte spørge sine medlemmerne til råds: Ville de være med til at betale det, det kostede at skabe en stærk brancheforening?

Først var der et stormøde på Hotel Nyborg Strand i 1983.

- Medlemmerne stimlede sammen, alt hvad der kunne krybe og gå. Det var planlagt ned til mindste detalje, udvalgte medlemmer blev på forhånd instrueret i, hvad de skulle sige. Skovrider Torben Brüel (1921-2019) var ordstyrer, han var ikke en type, som folk sagde imod. Inden eftermiddagen var gået, havde branchen sagt OK og pålagde Skovforeningen at fortsætte arbejde og konkretisere ideerne, selvom det var mange penge. Men man indså, at de var nødt til at sætte arbejdet i gang. Pyntegrønt og juletræer var blevet en betydelig del af skovens økonomi.

Så Dansk Skovforening vedtog på generalforsamlingen i 1984 at oprette Pyntegrøntsektionen. Grossisterne havde gjort beslutningen lettere ved i foråret 1984 at udsende sin egen prisliste med fald på 20 %, som skovrider Finn Jacobsen sagde i Nåledrys 113. Finn Jacobsen var en drivende kraft i organiseringen af branchearbejdet og blev Pyntegrøntsektionens første formand.

Medlemskab af Pyntegrøntsektionen var frivilligt. Den fik sin egen 11 mand store bestyrelse.

- Der var kampvalg om posterne og voldsom vitalitet og engagement. Grossister blev hængt ud i branchen, hvis de ikke betalte nok. Gratister blandt producenterne blev hængt ud som syndebukke. Vi var, set i bakspejlet, ikke sarte. Men det virkede alt sammen, beretter Esben Møller Madsen.

Endelig løsrivelse i 1993

Kaj Østergaard afløste i 1985 Esben Møller Madsen som afdelingsleder for Pyntegrøntsektionen:

- De første 2 år gik rigtig godt. 180 ud af Skovforeningens cirka 600 medlemmer havde meldt sig ind, da jeg overtog fra Esben, og flere og flere meldte sig ind. Prisforhandlingerne gik også godt, grossisterne rettede sig, når vi sagde, hvad et træ burde koste.

Egedal Juletræsmaskiner

Juletræs-maskine type E9H

med svingarms-klipper

Gødnings-spreder type Airflow

Airflow er til gødning af juletræ- og pyntegrøntskulturer. Hydraulisk styret.

Portal Traktor type X-MAS

X-MAS, 2-rækket eller 3-rækket. Velegnet til pleje og vedligeholdelse af juletræer og lign.

Juletræs-maskine type E2H med sprøjteudstyr

90-130 cm rækkeafstand fjederbelastede sprøjteskærme. Pumpe m. oliemotor 50 liter beholder.

Plantemaskine type K

K er med kraftige rulleskær og planteskær, stor kapacitet, god og komfortabel arbejdsstilling.

Portal Traktor type X-MAS

Med frontmonteret klipper med svingarm.

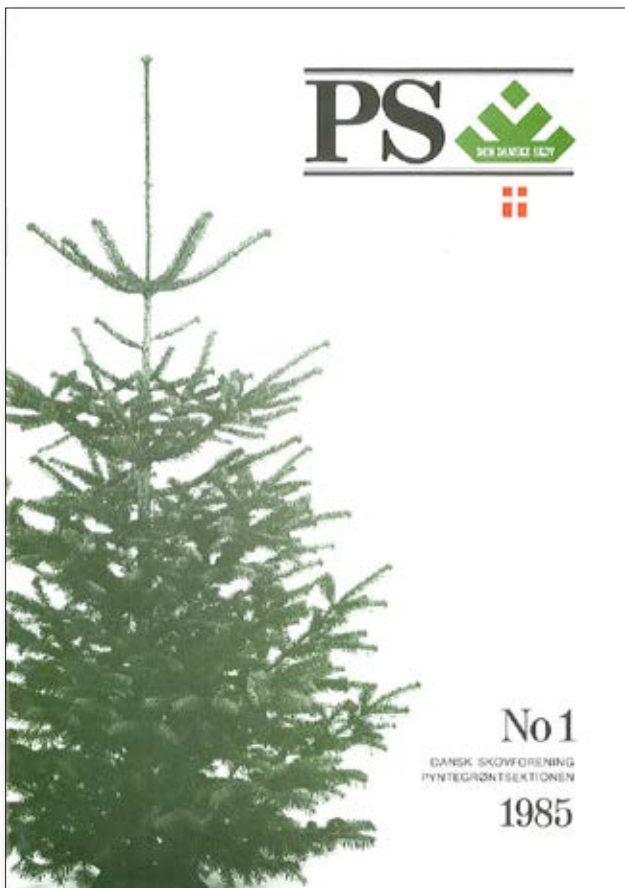
Hent brochurer og videoer på www.egedal.dk

Egedal

MASKINFABRIK A/S

Torvegade 39
DK-7160 Tørring
Telefon +45 75 80 20 22
Telefax +45 75 80 20 33
e-mail: Info@egedal.dk
www.egedal.dk

Egedal kan tilbyde et alsidigt maskinprogram der dækker alle behov for rationel og moderne planteproduktion!

Nåledrys nummer 1 udkom i 1985. Bladet hed dengang "PS" for Pyntegrøntsektionen. Sektionens, og derefter Danske Juletræers, logo blev tegnet af reklamefirmaet Busk i Nyhavn, København. Dannebrog og ordene "DEN DANSKE SKOV" kom med for at understrege, at det handlede om juletræer fra danske skove. Efter et par år omdøbte Kaj Østergaard bladet til "Nåledrys", inspireret af at viden skulle drysse ud til medlemmerne. Ikke alle i baglandet brød sig om navnet dengang, men det har nu holdt i over 30 år.

- Tre områder fyldte meget i de år: For det første at hjælpe medlemmerne med at finde ud af, hvad det koster at lave et juletræ. Mange vidste slet ikke nok om det. For det andet at gøre noget ved prisforskellen fra producent til forbruger. Fx blev 3. sorteringstræer ikke solgt videre som 3. sortering på studepladserne. Jeg ville have, at der kun var 2 sorteringer hele vejen igennem: gode og dårlige træer.

Det tredje store arbejdsområde var forholdet til Skovforeningen, og det var ikke altid nemt:

- Jeg var ansat som en del af Skovforeningens personale, men refererede til Pyntegrøntsektionens bestyrelse. Det gav en helvedes debat engang imellem.

Skovforeningens begrundelse for tvungent bidrag til Pyntegrøntsektionen

I 1987 vedtog Dansk Skovforenings generalforsamling, at alle medlemmer skulle betale det særlige kontingent til Pyntegrøntsektionen, hvis de producerede juletræer og klippegrønt. Formand Vilhelm Bruun de Neergaard (1934–2001) motiverede forslaget (Dansk Skovforening 1987):

"Dagligdagen i »Skovenes Hus« (Amalievej 20, Frederiksberg, hvor også Skovteknisk Institut og Skovdyrkerforeningerne boede, red.) med at adskille informationer til medlemmer og ikke-medlemmer af Pyntegrøntsektionen er ikke særligt befordrende for samarbejdet mellem skovbrugets organisationer, og foruden at give vanskelige arbejdsbetingelser har det resulteret i flere tilfælde af utilfredshed i medlemskaren, når nogle informationer naturligvis må forbeholdes den medlemskare, der har valgt at finansiere dette arbejde. (...)

Pyntegrøntproduktionen udgør mere end 25 % af skovbrugets bruttoomsætning, og vi oplever i år endnu en markedspolitisk situation, hvor grossistforeningen på meget bastant måde søger at diktere, hvorledes handelen skal gennemføres. Der er derfor fortsat væsentlige grunde til at have et slagkraftigt organ, der igennem en bred opbakning i skovbruget kan håndtere denne problemstilling.

Der har tidligere været talt og skrevet meget om den hastigt voksende produktion af juletræer og pyntegrønt. De klimatiske påvirkninger har indtil nu reduceret dette udbud, men alligevel så vi en meget markant mængdemæssig stigning i eksporten i 1986 (+40 % i mængden af nordmannsgranjuletræer). Såfremt det skal lykkes os at afsætte denne stigende produktion til rimelige priser, er det efter Dansk Skovforenings opfattelse nødvendigt, at hele det danske skovbrug står sammen om fastlæggelse og gennemførelse af den politik samt løsning af de praktiske problemer, der skal føre til positiv afklaring af et af de vigtigste afsætningsmæssige spørgsmål i skovbruget."

Eksportens udvikling

I 1984, da Pyntegrøntsektionen blev stiftet, blev der eksporteret 1,4 millioner juletræer fra Danmark.

Eksporten buldrede fremad i de følgende år og kulminerede i 1991 med 8,7 millioner træer.

I løbet af 1990'erne dykkede tallet for at komme op igen i 2000'erne og har nu ligget stabilt på niveauet 10 millioner træer i 20 år.

Udpluk af Esben Møller Madsens CV

Født 1951. Forstkandidat 1979.

Assistent i Dansk Skovforening 1979.

Skovrider på Broholm og Holckenhavn, Fyn, 1980.

Eksportkonsulent og afdelingsleder for Dansk Skovforenings Pyntegrøntsektion 1982.

Godsforvalter og skovrider på Trolleholms Gods, Skåne, 1985–2016.

Udpluk af Kaj Østergaards CV

Født 1947. Skov- og landskabsingeniør 1971.

Master i skovbrug, Sverige, 1975. HD i international markedsføring 1986.

Afdelingsleder for Dansk Skovforenings Pyntegrøntsektion 1985.

Forskningschef på Forskningscentret for Skov & Landskab, afdelingen for pyntegrønt, 1993.

Direktør for Dansk Juletræsdyrkerforening 1999–2011.

Der var samtidig hidsig debat i hele Skovforeningens medlemskreds om det rimelige i, at betalingen til Pyntegrøntsektionen var frivillig, når nogle producenter så valgte at være gratister. Så Skovforeningen vedtog i 1987, at alle medlemmer skulle bidrage, hvis de producerede juletræer og klippegrønt. Det gav ballade og udmeldelser, men stod ved magt indtil 1993, hvor Pyntegrøntsektionen uden større sværds slag blev udskilt som selvstændig forening med eget kontingent og medlemskab.

- Mere og mere af produktionen skete nu uden for skoven, og den tætte tilknytning til Skovforeningen gav mindre og mindre mening, forklarer Kaj Østergaard.

Pyntegrøntsektionen skiftede i 1997 navn til Dansk Juletræsdyrkerforening og i 2012 til Danske Juletræer.

Statsskovbruget og Skovforeningen er ude, men ...

Æres dem, der æres bør.

Alting er meget anderledes i 2021 end i 1980'erne. Statsskovbruget har lukket sin produktion af juletræer og klippegrønt, og Skovforeningen er reelt også ude af branchearbejdet. Danske Juletræer består nu af landmænd, frøhandlere, planteskoler, grossister og udstyrs- og maskinproducenter, foruden skovejere. I dag organiseres juletræsarealer i Danmark og i udlandet.

Esben Møller Madsen og Kaj Østergaard er helt enige om, at både Skovforeningen og statsskovbruget var afgørende for organiseringen og professionaliseringen af branchen i 1980'erne.

- Vi kunne ikke være startet uden Dansk Skovforening. Og i det hele taget, at der var penge nok fra begyndelsen, siger Esben Møller Madsen.

- Ingen andre europæiske foreninger har samme slagkraft og opbakning som Danske Juletræer, konstaterer Kaj Østergaard. - Man er sig selv nærmest, og så bliver det ikke til noget. De 10 tyske foreninger kan fx ikke arbejde sammen.

Dokumenteret herkomst

Din sikkerhed for en vellykket juletræsproduktion

- Teknisk og genetisk topkvalitet
- Bredt herkomstprogram
- Stor ekspertise og tæt samarbejde

SUSÅ PLANTESKOLE

Borupvej 62 • DK-4683 Rønnede
Tlf. +45 20 14 60 52 • www.susaaplanteskole.dk

Johansens
Planteskole

Med rødder i viden

Damhusvej 103 • DK-7080 Børkop
Tlf +45 75 86 62 22 • johansens-planteskole.dk

Skov & Landskab

De to pionerer er enige om, at fortsat fælles fodslag og samdrægtighed blandt alle aktører i Danmark er afgørende for, at branchen kan klare sig i fremtiden. Især nu hvor fremtiden ikke tegner lige så gylden som i 1980'erne.

Litteratur

Christensen, P. (1979): *Areal- og produktionsundersøgelse af nobilis og nordmannsgran*. Skovteknisk Institut, 3, 78 sider. (Dette var den store prognose, som fik alarmerne til at gå og gjorde det lettere at organisere producenter om blandt andet afsætningsarbejdet. Inden denne prognose var tidligere lavet to små prognoser, som sandsynligvis er de første i Danmark og verden om emnet:

Bang, C. (1971): *Arealoversigt og udbytteprognose for nordmannsgran og nobilis*. Statens Forstlige Forsøgs-væsen, 18 sider, illustreret, duplikeret.

Christensen, P. (1976): *Vurdering af fremtidige pyntegrøntarealer*. Skovbrugsinstituttet, K.V.L., København, 25 sider, illustreret, upubliceret.)

Dansk Skovforening (1987): *Dansk Skovforenings ordinære generalforsamling 1987*. Dansk Skovforenings Tidsskrift 3/87.

Nåledrys 113 (2020): *Juletræspioneren Finn Jacobsen: Vi er nødt til at dele vores viden*. Interview om branchens historie og udvikling. [📄](#)

Har du set eller hørt noget skelsættende fra juletræbranchens fortid?

Danske Juletræer vil opspore og fortælle historier om de mennesker, ideer, opfindelser, beslutninger, tilfældigheder, fejltagelser, fiaskoer og succeser, som gjorde Danmark til verdens største eksportør af juletræer og klippegrønt.

Hvis du kender til historier, som gjorde en forskel i fortiden for den danske juletræbranche, så skriv eller ring meget gerne til martin.einfeldt@gmail.com, telefon 6170 8042.

R&E FOREST TEAM - EN SAMARBEJDSPARTNER DU ALTID KAN REGNE MED

- GRUNDLAGT I 2008
- OVER 1200 VELLYKKEDE PROJEKTER
- OVER 200 ANSATTE REKRUTTERES HVERT ÅR

VI UDFØRER:

- HÅNDGØDSKNING
- BUNDKLIPNING
- FORMREGULERING
- PLANTNING
- DOBBELT TOP
- PLANTNING AF TRÆER I POTTE
- KULTURRENHOLDELSE
- TOPSTOP
- NIPNING
- FUGLEPINDE

VI ER ET DANSK FIRMA. VI SNAKKER ENGELSK.

VERNINGEVEJ-9, 5672, NR. BROBY | CVR.NR. 38966634 | PH.N. +4552191790
+37067522647 | E-MAIL: INFO@REGROUP.DK | WWW.REGROUP.DK